

ZPRÁVY

ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

9

Řada: VI

ISSN 1213-9033

Praha, 1. června 2006

Obsah

Články

Radomil Šolc: <i>Rukopisný humor v Humorech roku 1886</i>	205
David Prokop: <i>S Josefem Žemličkou o hlavních trendech soudobé české medievistiky</i>	211
Karel Nesměrák: <i>Rukopisné satiry a mystifikace</i>	214
Členské zprávy	227
Drobné zprávy	229
Kalendárium	230

Rukopisný humor v Humorech roku 1886

RADOMIL ŠOLC

Před sto a dvaceti lety zaslal profesor Masaryk skrze *Athenaeum* kolegovi Gebauerovi otevřený dopis začínající: „*Dovolte, abych Vám, co si o věci myslím, upřímně pověděl a tím zdůvodnil prosbu svou, abyste nám – do ‚Athenaea‘ napsal o věci článek. ... Povím Vám totiž bez obalu mé o Rukopisech pochybnosti. Nenamítejte, že nejsem filologem: kde tisíce neodborníků dovolují sobě soud velmi určitý, smím i já mínění své pronést, maje toho dobré vědomí, že podobně soudí velká část našeho vzdělaného obecnstva ...*“ A končí: „*... běžít' o to, aby volno bylo každému vědecké své přesvědčení kdykoliv o čemkoliv přednésti ...*“ [1]

Volno bylo i *Humoristickým listům* ve XXVIII. ročníku roku 1886, kde redakce takto uvedla první číslo:

*Novoroční přání naše
není příliš objemné:
Čechům přejem bez rozdílu
stálost' v lásce vzájemné!*

Listujeme dále v jejich čtyřlístu, rozsáhlejším než je dnešní normalisovaná A3. Na každé titulní stránce zřime celostránkový portrét zasloužilého vlastence; následují dvě strany kritik života jak celoříšského, tak domácího. Čtvrtá stránka je beze zbytku naplněna politickými karikaturami vytvořenými mimořádně hbitou – až bezohlednou – rukou Františka Kolára [2]; stránka protilehlá patří Karlu Krejčíkovi [3], něžnému to malíři, zde pranýřujícímu (řečeno slovníkem 21. století) maloměstský způsob života lidu Království českého. Zbytek *Humoristických listů*, pokud není vyplněn inzercí, je zaplněn dalšími kritikami tuzemského života popisujícími „žalář národů“ ještě čtyřicet let před jeho pádem. Představuje jej tehdejší ministerský předseda Taaffe [4] (mimochodem proslulý svým suchým humorem), následován šlechtou, armádou, německými časopisy (jmenujme za všechny *Politik*, *Der Tagblatt*, *Der Tagesbote aus Böhmen*). Občasné „pozornosti“ se tu těší i neblaze proslulý redaktor David Kuh [5].

Ovšem je pravda, že na čelném místě se objeví – ale ne často – odstavec začínající „*Jménem Jeho Veličenstva císaře!*“ pokračující, že „*obsah uvedeného článku podněcuje k násilnému jednání, tudíž k činům v zákonech zapovězených a zahrnuje tudíž skutkovou podstatu příčiny proti veřejnému pokoji a řádu ...*“. Zapovídá se proto rozšiřování onoho čísla a tak dále. Dnešní ochránci lidských práv by se asi zhrozili, kdyby viděli, co bylo na nezabavených stránkách zveřejněno o premiérovi Taaffe, armádě, Židech, buršácích, chocholatých policajtech... Ale před tím, za Schmerlinga [6], si přece jednou šéfredaktor Josef R. Vilímek [7] odseděl „v železech“, jak se chlubil, osm měsíců.

Že pak Češi přebytek své energie věnovali vzájemné výměně názorů, to cenzuře nevadilo. V uvedeném ročníku *Humoristických listů* – právě odpovídajícímu výše citovanému otevřenému listu Masarykovu – začíná výměna názorů pánů profesorů s „hlasem lidu“:

*Když si nadávají v hádce sprostáčekové,
tomu zvláštní název není v zvyku.
Když si nadávají však vy učencové,
inu, vedete prý spolu polemiku. (str. 133)*

Sarkasmů – básniček, vtipů, epigramů a karikatur s Rukopisnými náměty je tu, pečlivě počítáno, hodně přes stovku; autor není uváděn. Mnohdy se zasvěceně obírají i důkazy a „důkazy“ připomínajícími Piccolominiho názor na vzdělanost prostých českých babiček. Z nich pak vybíráme několik příkladů slovem i obrazem.

Důkazy, že Rukopisy jsou padělky. Jak známo, pásl Hanka do 16. roku u Hoříněvse krávy. Z Hoříněvse do Miletína sotva dvě míle a je tam tedy za hezkého počasí viděti. Nuže, co praví RK v písni Opuštěná: „Ah, vy lesi, tmaví lesi, lesi miletínští, čemu vy se zelenáte v zimě, v létě rovno.“ *Vida! Z toho jde: Hanka jako bývalý pasák mohl věděti, že 1. u Miletína lesy jsou, 2. jsou tmavý a 3. ustavičně se zelenají. (str. 110).*

Desatero přikázání T. G. Masaryka et comp.

- I. V jediného Gebauera věřiti budeš!
- II. Nevezmeš pochybovačům naději na vítězství a slávu!
- III. Pomni, abys vše, co od nich, měl za svaté!
- IV. Cti „důkazy“ jejich, abys dlouho živ byl jako Athénčik!
- V. Neuvěříš!
- VI. Nepovolíš!
- VII. Neprohlédneš!
- VIII. Nepromluvíš proti bližencům profesorským mimořádného svědectví o pravých toho příčinách!
- IX. Nepožádáš jich, aby nehledali jiných v peci, v níž jsou sami!
- X. Aniž požádáš taktu od nich! (str. 124)

»Prosím vás, kuchařinko, je milostpan doma?« — »Co byste mu ráda?« — »I, tuhle jsem utrhla zlatník a je prý falešný, tak jestli by mně ho mohl ošacovat.«

Profesoři Gebauer a Massaryk mají pravdu,
že jest nutno, objasniti některá místa v Rukopisech Královédvorském a Zelenohorském. Na př.:

Ajta Jaroslav jak orel leťel!
(Chroštraz.)

S milikem spávide na jednom ložici.
(Zajphon.)

„Aj, Vltavo, de mltiši voda?“
de mltiši vodu střešpěnti?“
(Lbuštin soud.)

Stoja hory v pravo,
stoja hory v levo.
(Čestmir a Vlasar.)

... obřina knjiuy na vsie strany.
(Zubog, Strvoj i Zutiak.)

Komv bychi dala prěsěnek zlaty?“
(Kajfice.)

Nemohu pochopiti, proč jsou celé Čechy rozbouřené nad panem Masarykem, že nevěří v pravost Rukopisů Kr. a Z. Což se nejmenuje Tomáš? *Kostelník od sv. Ducha.* (str. 125)

×

Prohlašuji zde před Bohem a lidmi, že jsem opravdu jediným a pravým autorem tak zvaného Máchova „Máje“, třeba že jest v něm verš

Byl první máj – večerní máj –

– svou lásku slavík růži pěl –

kdežto růže 1. května ještě nijak neketou ... *Hynek Mácha, m.p.* (str. 142)

×

Probuzení. Masaryk Gebauerovi: „Jen neztrácejte mysl, pane kolego, ty Rukopisy jsou přece jen falešny, a sice již proto, že se v nich zklameme.“ (str. 153)

×

Slavnému ředitelství Národního divadla. Kdybyste chtěli dávat i také něco časového, dávejte Dvořákovy „Tvrdé palice“, titulní úlohy by jistě ochotně převzali pp. Gebauer a Masaryk. (str. 153)

×

On: Já myslím, Mařenko, že tvá láska není pravá!

Ona: Tolik nezvratných důkazů pravosti své lásky jsem ti už dala a ty mě nevěříš? Ó, ty jeden Masaryku! (str. 241)

×

Z českého Olympu.

(Scéna: hovorna bohů. Čas: dnes.)

Perun: Apropos, pane Hanko, jak je to s těmi Rukopisy?

Hanka: Ó pane bože, už jsem se 170krát v hrobě obrátil.

Perun: A vy nevyužijete žádné obrany?

Hanka: Ah, mít tak hůl, dlouhou odtud až tam dolů!

Svantovít: Právě proto, že takové brňkovky ani u nás nerostou, žaloval bych aspoň smrtelníky Gebauera a Masaryka.

Radigast: Aby to dopadlo zase tak, jako s Tagesbotem roku 1860 po vydání „Kuh novelly“?

Svantovít: Právě proto vyžádal bych si místo zemského soudu boží soudy a ordálie.

Lada, Vesna, Lada-Niöla, Živa (zvědavě): Jak to, jak to?

Svantovít: Věc je jednodušší, než se zdá. Když myslí profesor Massaryk, že má pravdu, ať jde bos po žhavém zábradlí pražské porotní síně a pan Gebauer ať se pokusí přeplavat všichni tu vodu, která se na říšské radě ještě bude mluvit. Dovede-li to, dobře, ne-li, líp.

Všichni: Výborně! Přijato. (str. 98)

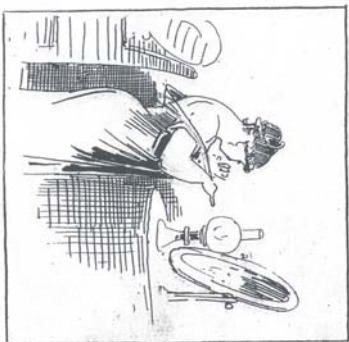
Že je Rukopis Kraldovský venkoncem falešný,
toho důkazem jsou také rozličné vyprávění, jež přepovíká tak zvaná „báseň Záböj, Staroj i Ludilok, z níž my zde jen uvádíme:

„Sedle dílho i dílho sá mláhe . . .“

„Tano záměťny obdöj“

„Öannu ty nasa krev píšest?“

Ještě několik záhadných míst Rukopisu Kraldovského,
co do významu svého a pravého smyslu objasněných odbornými učenci „Humorivce“:

Shňöde se tu mnozství v jednu sílu,
zaněřičnu vsici v jednu stranu.
Jaroslav.

Podvínaje se mláhe ote prachü.
Jaroslav.

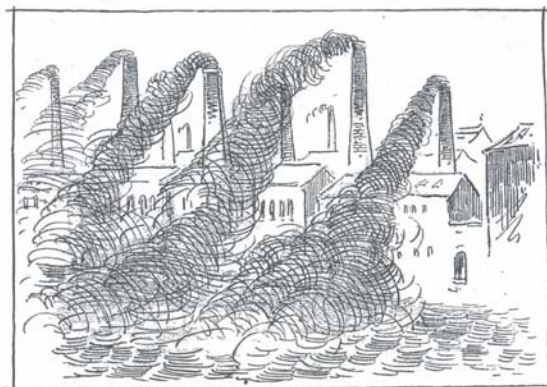
V ecer sáček, dílho sáček,
čo kuropejně sáček.
Růža.

Znamení doby. Oznamuje se nic menšího, než že zelinářky na Uhelném trhu učí se houfně Gebauerově normální gramatice z důvodů obavy a ze strachu, aby pro velmi podezřelé tvary „zelího, dřívího, uhlího, domůch a rozumůch“ nebyly prohlášeny za falsifikát. O hlučnou soustrast se prosí. (str. 162)

×

Hádanka. V lednovém *Athenaeu* prohlásil profesor Gebauer, že filologie spor Rukopisův nerozhodne, nýbrž lučba. Teď, když lučba dokázala již pravost Rukopisu Kralodvorského, prohlašuje týž vlastenec v červencovém *Athenaeu*, že chemie spor nerozhodne, nýbrž jeho kličkovaná normální gramatika. Kdo vlastně tedy má pravdu: p. Gebauer lednový, nebo červencový? Či snad žádný? (str. 260)

„Vltava se kúrie v ranie páre“

povídá trefně Rukopis Kralodvorský a dokazuje tím vzdor všem Bělohoubkovým i Šafářikovým zkouškám lučebním přece jen svou novozkoušlost; neboť takhle to za onoho času v pražských předměstích nevypadalo.

Poznámky

- [1] Masaryk, T. G.: List redaktora *Athenaeu*... *Athenaeum* 3, 1885–86, č. 5 (15. února 1886), str. 164–168.
- [2] František Karel Kolár (1830 Waldheim u Tachova–1895 Praha), významný český herec, ilustrátor a karikaturista. Vystudoval pražskou malířskou akademii, ale již za studií hrál ochotnické divadlo. Stal se vynikajícím hercem, posléze i vrchním režisérem Národního divadla. Jako karikaturista přispíval třicet let do *Humoristických listů*.
- [3] Karel Krejčík (1857 Dobrovice u Mladé Boleslavi – 1901 Praha), český malíř, ilustrátor a karikaturista. Vystudoval pražskou malířskou akademii. Ilustroval řadu časopisů (*Obrazy života*, *Ruch*, *Paleček*), ale i knih.
- [4] Eduard František Josef hrabě Taaffe (1833 Vídeň–1895 Nalžov), rakouský politik; premiérem 1879–1893.
- [5] David Kuh (1818 Praha–1878 tamtéž), německý novinář a politik. Začínající jako spoluúčastník česko-německého sblížení, končící co jízlivý nepřítel českých snah. Byl redaktorem *Der Tagesbote aus Böhmen*, kde otiskl článek v němž byl Václav Hanka nařčen z podvodu objevem RK. V následujícím soudním sporu odsouzen, ale na zákrok císaře zvláštním zákonem omilostněn (tzv. Kuh novelle).
- [6] Antonín von Schmerling (1805 Vídeň–1893 tamtéž), rakouský politik a několikrát švýcarský ministr.
- [7] Josef Richard Vilímek st. (1835 Vamberk–1911 Praha), český spisovatel a nakladatel. Roku 1858 založil *Humoristické listy* a posléze i další časopisy. Roku 1871 založil v Praze vlastní knihtiskárnu a nakladatelství.

Nad Josefem Žemličkou o hlavních trendech soudobé české medievistiky

DAVID PROKOP

Profesor Josef Žemlička jistě není tak veřejně známou osobou jako jeho kolega Dušan Třeštík, nicméně i on má snahu prezentovat širší veřejnosti výsledky vědeckých bádání. Posledním výsledkem těchto jeho snah je kniha *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. [1]. Ovšem to, že Žemličkovým nepochybným záměrem je přiblížit poznatky historiografie „nevědecké“ veřejnosti, zdaleka neznamená, že by vytvářel jakousi méněcennou populární literaturu či literaturu faktu, to jistě ne – Žemlička nerezignuje ani na poznámkový aparát (i když ten je jistě v redukované podobě oproti publikaci čistě vědecké) ani na seznamy pramenů a literatury ani na rejstřík. Čtenář má v ruce vynikající syntézu zkušeného historika a bravurního stylisty – příčinou této zručnosti je snad kromě přirozeného talentu k písemnému vyjadřování i profesorův kontakt se studenty Filozofické fakulty UK, kde dlouhé roky vyučuje [2].

Cílem této stati však není podat zevrubný referát o obsahu knihy, jako spíše všimnout si jistých trendů, resp. jednoho trendu hlavního. Pomohu si citací několika vět z úvodu knihy: „*Ve víru politických událostí, hospodářských zvrátů a kulturních inovací se jména králů, knížat i jejich činů skloňují ve všech pádech, o nich samých se však čtenář mnoho nedozví. Jak žili, slavili, válčili, povyšovali i trestali, jak hřešili i umírali. Ve ‚velkých‘ dějinách na to prostě nezbyvá místo. Výjimkou nejsou ani Přemyslovci ... Víme o nich hodně, ale jen málo o jejich ‚privátním‘ životě. Mezeru chce alespoň částečně zaplnit tato kniha.*“ A Žemlička tento záměr ve své syntetické práci opravdu splnil – zabývá se v ní dětstvím a mládím, sňatkovou politikou, postavením žen, ceremoniály, slavnostmi a mnoha dalšími aspekty života Přemyslovců. Čtenáře, poučeného alespoň v hrubých rysech o dějinách historiografie, napadne snad ještě před přečtením knihy už při letném pohledu na její strukturu a témata určitě toto: *historická škola Annales*.

Řekněme si ve zkratce, co škola Annales je [3]. Za rok jejího vzniku je pokládán rok 1929, kdy francouzští historici Lucien Febvre a Marc Bloch založili sdružení *Annales d'Histoire économique et sociale*. Kolem nich se brzo utvořilo uskupení stejně přemýšlejících kolegů a žáků, vytvořila se historická škola s nesmírným vlivem především na studium středověku [4]. Pokusíme-li se ji charakterizovat, je třeba použít především tyto termíny: usilují o tzv. globální či totální historii a zabývají se fenoménem tzv. dlouhého trvání. Co si pod tím představít? Zastánci myšlení školy Annales odmítají to, že by dějiny byly jen dějinami válečných konfliktů, velkých dynastií, vůdců, prezidentů, diplomatických konferencí atd., k čemuž by občas mělo být pro zpestření doplněno cosi z hospodářských, sociálních či kulturních dějin. Takové dějiny jsou přinejmenším velmi ochuzené a nepřipustně zjednodušené, vlastně deformují skutečnost, zkreslují ji. Bloch a Febvre se snažili vyvrátit tři hlavní „idoly“: *idol politický* – tj. převažující zájem o politickou historii a tzv. velkou politiku; *idol individuální* – tj. zvyk chápat dějiny jako historii mocných jedinců a konečně *idol chronologický* – tj. přílišné soustředění na

jednotlivé události (nepochopení toho, že jevy, které zkoumáme, zpravidla velmi dlouho vznikaly, dlouho trvají a také dlouho zanikají). Historici školy Annales proto věnují pozornost daleko širšímu spektru problémů, zkoumají širší spektrum pramenů (zejména jde o plné využití pramenů ikonografických či literárních) a snaží se ty stávající interpretovat jinak, lépe, bohatěji [5]. K tomu samozřejmě přistupuje interdisciplinarita – napříště již není možné pokoušet se rekonstruovat minulost ve velmi úzkém rámci příliš specializovaných a od sebe vzájemně oddělených věd (jde hlavně o spolupráci s etnografy, antropology, atd.). V souvislosti s Annales zažívá rozkvět samozřejmě i komparatistika [6]. Je tu patrný odklon od pozitivistického přístupu – není to ovšem odklon od metod pozitivizmu, které jsou samozřejmým předpokladem historikovy odborné práce, je to však odklon od pouhé evidence pramenů, odklon od naivní představy o objektivitě historických faktů, od kultu tzv. historické reality.

Výše zmíněné přístupy používá i Žemlička, byť se ve své knize ke škole Annales explicitně nehlásí [7]. Ano, jistě, Žemlička píše dějiny dynastie, tedy jakoby tím částečně popíral to, co bylo napsáno výše, ale jeho přístup je dle mého soudu plně v souladu s „duchem“ přístupů školy Annales. Koneckonců Žemlička (nar. 1946) je generačním druhem Dušana Třeštíka a dlouhý čas je i jeho kolegou v Historickém ústavu AV ČR. Třeštík se pak přímo pokládá za Le Goffova žáka, uznává komparatistické přístupy Dumézilovy a i v mnohém jiném lze sledovat jeho blízkost škole Annales [8]. Myslím, že se nenajde mnoho odpůrců tvrzení, že Žemličku spolu s Třeštíkem lze pokládat za „mohykány“ nejen české mediévistiky. Jejich vliv je značný a tím tedy vliv i jimi prosazovaných myšlenkových koncepcí. Pokud ovšem mluvíme o „mohykánech“ a obecně o nejvlivnějších osobnostech české mediévistiky, nesmím samozřejmě zapomenout ani na Františka Šmahela. A podívejme se na strukturu jeho poslední, vpravdě přelomové knihy, která nese název *Cesta Karla IV. do Francie* [9]. Opět – již při letném pohledu na členění knihy, její témata, používané prameny (hlavně se jedná o ikonografii a kulturní antropologii) a koncepty vidíme jasně, že tu vládne škola Annales. Kniha je charakterizována jako „*dialog mezi textem a obrazem*“. Jistě, ani Šmahel [10], obdobně jako Třeštík, nebere nic šmahem, má vlastní specifické postupy, ale společný základní jmenovatel je stále týž.

A že myšlenkový vliv „triumvirátu“ [11] Třeštík–Žemlička–Šmahel opravdu není jen pomyslný, jistě potvrzují vedle výše zmíněných prací i pracovní výstupy o generaci až dvě mladších historiků – vyložené z poslední doby si můžeme všimnout knihy Martina Nejedlého *Fortuny kolo vrtkavé* [12], či Martina Nodla *Tři studie o době Karla IV.* [13]. Zdá se tedy, že škola Annales je v české mediévistice nejen pevně ukotvena, ale že má i hlavní slovo.

Během četby Žemličkovy poslední knihy mi několikrát přišla na mysl otázka – co by se tak asi stalo, kdyby byl profesor Žemlička měl RKZ za pravé a pracoval s nimi jako s jedním z pramenných zdrojů na příslušných místech své práce? Ano, je to v podstatě sci-fi, ale jistě by to bylo zajímavé jako jakýsi myšlenkový experiment. Co kdyby se tak nějaký slavný historik pokusil o to, vzít RKZ jako pramen vážně a v nějaké studii se pokusil zapracovat ho do výkladu českých středověkých dějin v kontextu ostatního poznání, které máme dnes k dispozici? Od dob Palackého již nějaká voda uplynula

a metody školy Annales k takovému zajímavému experimentu přímo vybízejí. O různých nepatrných a nejasných zmínkách v roztodivných kronikách, análech či listinách se vedou sáhodlouhé polemiky; proč tedy nebyť trochu otevření a nezkusit to třeba i tady. Uslyší nás „oficiální“ věda?

Poznámky

- [1] Žemlička, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2005.
- [2] Autor tohoto článku měl příležitost jako student FF UK sledovat mnoho přednášek Prof. Žemličky o českých středověkých dějinách. Jejich nezapomenutelnou předností, kterou se tolik lišily od drtivé většiny jiných přednášek, bylo to, že Prof. Žemlička vždy rozdělil přednášku na dva bloky – v prvním proběhl jeho vlastní výklad (i jeho řečnický projev byl po všech stránkách vynikající), druhou pak věnoval dotazům studentů. Nikdy neexistovala špatná otázka, profesor Žemlička si viditelně „užíval“ neobvyklých otázek, které zřejmě i jemu samému pomáhaly dívat se na mnohé jakoby samozřejmé otázky z jiného úhlu. Dá se také říci, že rozvržení jeho přednášek o českém středověku zhruba odpovídá i struktura jeho nové knihy.
- [3] Viz doslov Martina Nejedlého ke knize Le Goff, J.: *Za jiný středověk. Čas, práce a kultura na středověkém Západě*. Praha, Argo 2005; dále pak doslov Jaquese Le Goffa ke knize Bloch, M.: *Králové divotvůrci. Studie o nadpřirozenosti připisované královské moci, zejména ve Francii a Anglii*. Praha, Argo 2004; Le Goffova předmluva k jeho knize *Středověká imaginace*. Praha, Argo 1998. Ještě podrobněji pak Burke, P.: *Francoúská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929–1989)*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2004.
- [4] Tento rozhodující vliv trvá dodnes a jejím nejvýznamnějším představitelem je slavný historik Jacques Le Goff, který je díky hojným překladům dobře znám i českému čtenáři.
- [5] Pokud se jedná o interpretaci pramenů, spory mezi pozitivistickou historiografií (kterou reprezentovala hlavně tzv. Gollova škola) a jinými odnožemi historiografie, může se české myšlení pochlubit opravdu bohatou minulostí – srv. Havelka, M.: *Spor o smysl českých dějin 1895–1938*. Praha, Torst 1995; v evropském kontextu pak též: *Dějiny a smysl. Obsahy, akcenty a posuny „české otázky“ 1895–1989*. Praha, Lidové noviny 2001. Havelkovou výraznou vadou ovšem je, že je inspirován prakticky jen německým myšlením, ostatní vnímá jen okrajově. O osobnostech typu František Mareš nebo Karel Domin je pak „samozřejmě“ ticho po pěšině, jako by ani neexistovali. Takový redukcionismus je ovšem na pováženou.
- [6] Pokud jde o interdisciplinaritu a komparatistiku, zde je zajímavé připomenout ne právě nepodstatnou inspiraci mnohých významných stoupců školy Annales (kupř. Le Goff, u nás pak Třeštík) pracemi vynikajícího strukturalisty a především historika indoevropského náboženství G. Dumézila. K některým aspektům tohoto problému viz Prokop, D.: *Meze filologie. Zprávy České společnosti rukopisné VI/6* (1. prosince 2004), str. 150–153. A pokud bychom chtěli pokračovat dále, můžeme si všimnout silné inspirace díla G. Dumézila pracemi E. Durheima a jeho sociologické školy. Provázanost je opravdu výrazná a přitom samozřejmě není překvapivá, protože programová interdisciplinarita je mezi hlavními požadavky jak Durheima a jeho sociologické školy, tak Dumézila, Eliada a dalších historiků náboženství, stejně jako u školy Annales. A mohli bychom jít ještě dále, kupř. až k postmoderně, k Foucaultovi.
- [7] Na druhou stranu v seznamu literatury a v poznámkách nalezneme odkazy na dílo Blocha i Le Goffa.
- [8] Prokop, D.: A znovu k Třeštíkovi... *Zprávy České společnosti rukopisné VI/7* (1. června 2005), str. 179–181.
- [9] Šmahel, F.: *Cesta Karla IV. do Francie (1377–1378)*. Praha, Argo 2006.
- [10] Viz Šmahelův doslov ke knize Le Goff, J.: *Středověká imaginace*. Praha, Argo 1998.
- [11] Autor této stati jistě nežije v představě o existenci nějakých konspiračních center, které by řídily české dějepisectví. Expresivnější výrazy jsou používány jen pro snadnější vyjadřování. Zde pak používám termín „triumvirát“ pro vyjádření postavení zmíněných

osob v historické obci nejen české, ale i v širším kontextu středoevropské a také proto, že myšlenkový vliv těchto mužů sahá i jinam než ke katedrám, kabinetům a kolegům v oboru – Třešník prezentuje často své názory v denním tisku, všichni pak vydávají knihy, které jsou čteny i laicky.

[12] Nejedlý, M.: *Fortuny kolo vrtkavé. Láska, moc a společnost ve středověku*. Praha, Aleš Skřivan ml. 2003.

[13] Nodl, M.: *Tři studie o době Karla IV.* Praha, Argo 2006.

Rukopisné satiry a mystifikace

KAREL NESMĚRÁK

Většina významných literárních děl se během času dočkala nejen svých imitací, ale i satirizací a parodizací. V řadě případů se kolem příslušného literárního díla objevuje rovněž celá řada mystifikací a her s textem a dílem. Ani Rukopisy nejsou výjimkou a do současné doby se dočkaly již celé řady satir a mystifikací, z nichž ty nejvýznamnější jsou probrány v následující stati.

I.

Pravděpodobně první persifláží na Rukopisy je báseň *Volmír; nová starožitnost* od Bartoloměje L. Brůžka, otištěná roku 1823 v časopise *Zvěstovatel* [1], začínající:

*Volmír bujarostí znojený
V tvrzi na komoni běsnil,
Drbila mu k mácháni
Bodře velý mlat dát lubice.
Jarobujný baťa vezdy
Drzostný k šumě jechal s ním.
Jařil se, že hádlivě
Měl se Běron k lubici.*

Autorství i účel této zjevné parodie na RK ne jsou dodnes zcela jasné. Snad se za pseudonymem B. L. Brůžka skrýval sám Josef Linda, který v té době časopis redigoval. Otázkou také zůstává, zda parodie měla zesměšnit nálezce RK Václava Hanku nebo přímo obsahuje narážky na autenticitu Rukopisu. Podle V. Macury, který o básni naposledy referoval [2], lze celý případ „nejspíš interpretovat jako ‚hru s tajemstvím‘, balancování na tenké čáře mezi prozračením a neprozračením (tj. nepravosti RK, pozn. –kn–), než jako snahu upozornit na padělek“.

II.

Další už mnohem propracovanější Rukopisnou satirou, je *Bohdanecký rukopis* od Josefa Jaroslava Langerera. Silně satirická báseň byla ohlášena v Langerem redigovaném časopise *Čechoslav* na konci IV. svazku roku 1830 a otištěna v *Časopise Musea království českého* roku 1831; ve stejném roku zároveň vyšla v samostatném knižním vydání [3].

Bohdanecký rukopis zcela zřejmě a záměrně paroduje jak nález Rukopisu královédvorského, tak Hankovy edice staročeských památek, jak je patrné už z pouhého názvu knižního vydání: *Bohdanecký rukopis. Věrně v původním jazyku i pravopisu, též pro snadnější vyrozumění s připojenými poznámenánými. Ke Starobylym skládáním přídavek obzvláštní*. V názvu je zřejmá narážka na Hankovu edici *Starobylyá skládanie* i na názvy Hankových edic RKZ. V úvodním *Ospravedlnění* autor naznačuje, že po vzoru Hankově toužil „naléztí nejkratší a spolu nejpohodlnější cestu do jasného nesmrtelnosti chrámu; avšak ačkoli jsem celého světa mapy prohledal, nikde jsem ji vypátrati nemohl... Aj, tuť jako jiskra proletí myšlenka ducha mého – ,Rukopis!‘ – Neměl jsem více stání. Pommění na náš svatý Královdvorský rukopis rozplameňovalo mne.“ a proto se odebral „do městečka Bohdánče, kteréž leží asi 3000 mil vzdáli od Ameriky a dvě hodiny od Přelouče“ kde v pivovaru našel rukopis: „Bylatě to báseň mravokárná ... na učazeném pergameně ... náš slovutný p. Franta (míně Josef Franta Šumavský, pozn. –kn–) myslí podle liter a pravopisu, že náleží do XX. století; avšak se mi zdá, že skládání samo o sto let starší, a tedy ze XXI. století pochází.“

Skladba v deseti slokách psaná šestislabičným trochejem obsahuje satirické narážky nejen na „*děvčátka našich časů*“ ale – hlavně v Langerových poznámkách pod čarou – i na soudobé literární a vlastenecké poměry (např. spory o podobu českého pravopisu „*já aspoň jsem v celé básni ani jediného ypsilon nenašel*“). V jednom místě (3. sloka, 6. verš) je dokonce „*rukopis porušený, a protož to jest nejtmařejší místo v celé básni*“ – jedná se snad o narážku na podobné místo v RZ?

Podle Hanuše [4] byl *Bohdanecký rukopis* přijat soudobou veřejností s velikou pochvalou pro svoje vlastenecké tendence; pro současného čtenáře má však dílo cenu již jen jako historický doklad. Proč vůbec Langer podobný text napsal? Satirický tón básně plyne z Langerových trpkých životních zkušeností (ostatně na *Bohdanecký rukopis* záhy navázal ještě ostřejší satirou *Den v Kocourkově*), samotný účel bychom nejspíše měli hledat v soudobém kolísání vlastenců mezi vírou a nadějí v české obrození a skepsí v jeho uskutečnění. S tím se pojilo pojetí národního obrození a literatury jako jakési hry [5]; v tomto světle pak *Bohdanecký rukopis* není satirou namířenou proti RKZ či Václavu Hankovi, ale jen chvilkovým vystoupením ze hry na národní obrození.

III.

V souvislosti s útokem na pravost RKZ vedeným Maxem Büdingерem v roce 1859 a Hankovým soudním sporem s Davidem Kuhem ve stejném roce vznikla *Píseň, v kteréž se vypisuje to veliké rukopisů falšování v zemi České*, datovaná kolem roku 1860 a zachovaná

ve dvou téměř identických versích, jedna podepsaná Františkem Brzobohatým [6], druhá ve versi zapsané Mořicem Tuppem [7]. Ukázka z 19. a 20. sloky:

*Ale na ten falsifikát
Přišel jinačí advokát:
Büdinge Maxmilián,
Velmi přeúčený pán.*

*Ten snadno za malou chvílku
Přišel pravdě na kobytku;
Třeba česky neuměl,
Přec to z gruntu vyzvěděl.*

IV.

Satirickou reakcí na Vaškův útok na pravost RK vedený spisem *Filologický důkaz, že Rukopis kralodvorský a zelenohorský, též zlomek Evangelia sv. Jana jsou podvržená díla Václava Hanky* (Brno 1879) byl článek Františka Bartoše *Filologický důkaz, že „Moravské národní písně“ jsou podvrženým dílem Františka Sušila* [8]. V článku používá Bartoš Vaškovu metodu k „důkazu“, že „*Písně ty jsou výtvozem pobloudilých vlastenců Františka Sušila a Václava Hanky*“. Malá ukázka Bartošových „vývodů“:

Tak, aby doložil své rozvaděné bratry (m. rozvazené), poradil Hanka Sušilovi, aby do písni vpašoval „budeš vyvaděna“ (str. 293). Jako Libuše ku svým kmetům mluví neslýchanou ellisí „nebudetě l' u vás po rozumu“ tak u Sušila „Formani só se radili, majil' pro ni přece jeti“ (82). Neslýchaný v češtině tvar „bysi“, jaký čteme ve „Žbyhoni“ nalézáme také v písni ze Žašové na Valašsku, kde jakživo tak se nemluvílo: „Abysi věděla“ (308). V jedné písni (791) čteme: „Sedni na voziček“ a „na vozeček sedla“ jen aby se zachránil Hankův koníček. ... Nejpádnější však důkaz, že oba vlastenci pracovali do spolku, jest Hankovo „k Neklanu radostnu uchu“ a Sušilovo: „Smrc k panu residenci isě se stroji“ (13). Na obou místech má býti adjektivum poss., onde „Neklanovu“, zde „k pánově“. Jaká to divná shoda!

Svůj článek Bartoš uzavírá slovy: „*Dojdou-li tyto moje důkazy uznání, nebyl bych neochoten z týchže důvodů filologických dokázati, že i Alexandreis, legenda o sv. Kateřině a kronika Dalimilova jsou podvržená díla nějakého falsáře, kterého, na tom jsem se ještě neustanovil.*“

Jako malou perličku v souvislosti se Sušilovou sbírkou připomeňme Jaroslava Hutku [9], který některé písně ze sbírky vydal na kompaktním disku doprovázeném textem, v němž Hutka mimo jiné uvádí: „*Někdy v září 1968 mi kolega Hvězdoň Cígrer donesl Sušilovu sbírku se slovy, že jsou tam zajímavé texty. Když jsem sbírku ve vlaku do Olomouce víceméně náhodně otevřel, můj první pocit byl, že je to hankovský obrozenecký podvrh, protože ať jsem listoval jak chtěl, žádnou z těch písni jsem neznal a bylo jich tam tři tisíce. Potom mi jeden přítel historik vysvětlil, že ty písně jsou pravé, a na mne padl údiv, který trvá dodnes.*“ Později J. Hutka dokonce uvedl: „*Já si myslím, že Královédvorský*

a Zelenohorský rukopis jsou jedním z důvodů, proč zapadla Sušilova sbírka. Konečně vznikly jasné, srozumitelné a nablblé pohádkové příběhy, daleko jednodušší než moravské balady, kterým obrozenci nerozuměli.“

V.

Bohatou úrodu rukopisných satir přineslo pochopitelně období velkých Rukopisných bojů kolem roku 1886. K protirukopisným pamfletům patří především *Nové skládanie o veľikém pobitie Tatarov* [10], údajně vytištěné v Lipsku v tiskárně F. Benssena ve skutečnosti však v tiskárně Ludvíka Masaryka (bratra T. G. Masaryka) v Hustopečích koncem roku 1886. Autorství je připisováno Karlu Ireneji Černému, Eduardu Kastnerovi nebo Josefu Královi. V textu je Hankovi připisováno autorství většiny sporných památek:

*V chýžici té [= Museum] Hanka divy tvořil,
velké divy, vzácné rukopisy:
glosy, piesně, skládanie prerózná,
Libušin súd veleprepamätný,
evangelium tiež svatojenské,
vóbec množstvie rukopieskóv lepých,
nad vsie ale jeden najlepší,
vzácný rukopiesek Králedvorský.*

Dále se popisuje jak *Jebûr* – jímž je míněn Jan Gebauer – vyvolá celý spor a proti němu vstanou učenci na obranu RK. Ironicky jsou zmiňovány chemické zkoušky provedené Bělohoubkem a Šafaříkem:

*Die tu druhóm čaroděj Bělhúbek,
ký tu zkúšku pracno vymyslieše:
„Se! láhvica malá s krevnú soliú!
Kaké piesmo ožive tú soliú,
jesti stáro pět set pól sta rokóv,
kaké neožive krevnú soliú,
to psa neomylno Václav Hanka.,,*

Boj pokračuje i za přispění dalších vědních oborů:

*Aj, tu leže aurist lepotvorný,
ondě velevzácné imperfectum,
tu kóň vleče v střemnech estétiku,
ondě historia milost ždaje.*

Báseň vrcholí vítězstvím *Jebûra* nad Martinem popem – jímž je míněn filolog a obránce pravosti RKZ Martin Hattala – při kterém:

*Jebúr ves citaty popa zbrocen,
jotacú svú Martina zachváti,
ot ramene šúrem kyčlu protče,
i pop spade bezduch mezi nuly.*

Podle autora je tedy prokázána nepravost Rukopisů a svou skladbu ukončuje konstatováním, že je konečně „*prosta Praha Tatar vrahov. Tatar vrahov, augurov i ,šmokov*““. Skladba byla znovu otištěna ke 100. výročí nálezu RK s ilustracemi Zdeňka Kratochvíla [11].

VI.

K *Novému skládání o velikém pobití Tatarov* se úzce drží i *Passio s. Mutani gloriosi martyris* [12], údajně od Jaloslava Klackobora, vytištěná Fr. Dollfusem v Chicagu roku 1889. Podobně jako v předchozím případě se za pseudonymem skrýval Karel Irenej Černý, tisk provedl opět Ludvík Masaryk v Hustopečích.

Před vlastním textem satiry je otištěna rozsáhlá předmluva – *Předhlahol*, jehož autorem je T. G. Masaryk. Sama předmluva je persifláží na Hankovy předmluvy k edicím RKZ a jiných staročeských památek – Masaryk ironicky popisuje jak se mu podařilo najít tzv. Rukopis Kvičalský, jímž míní následující Černého satiru:

Konav jirchářská studia byl jsem tak šťasten naléztí mezi nenapsanými posud českými spisy p. Kvičaly vzácný rukopis který tu vydávám s poznámkami nehojnými sice, ale důkladnými.

Rukopis Kvičalský – zkrátka: RK – je unicum a zasluhuje obzvláště v naší době nejvyššího povšimnutí, obzvláště od popěračů pravosti RKZého, ačkoliv i jeho obhájcové mohou z něho čerpatí vydatné poučení. RK totiž je rukopis, který teprve napsán bude, který posud ani neexistuje.

V *Předhlaholu* se zároveň upozorňuje na souvislost s *Novým skládáním o velikém pobití Tatarov*: „*Budou ukazovati na koincidence, že RK příliš nápadně se shoduje se známou písní o pobití Tatarů.*“

Vlastní text *Passia* obsahuje opět narážky na Martina Hattala a úlohu staročeské gramatiky v Rukopisném sporu

*Ten pop [= Hattala] eRKA bohem jmieše,
Jehož pravým ovšem mnieše.*

V textu se mimo jiné uplatňují narážky na některá tzv. nemožná slova (Gebauerovy koincidence), ale i na chemickou stránku sporu, např.

*V němž by bylo jisté „mezu“
Nebo nepochybná „bodrost“
A k tomu „Berlínská modrost“*

Celý spor končí – jak jinak – vítězstvím odpůrců pravosti RKZ, za což je jejich vůdce Mýččénín vyzván jako svatý

*A ty svatý Mýččéníne,
Prosiž boha, ať nezhyne
Přes ty rukopisné strasti
Láska k pravdě v české vlasti.*

VII.

Velké Rukopisné boje roku 1886 našly svoji satirickou odpověď i mezi obránci RKZ, totiž v *Nové písni o hrozném sfalšování starých památek objeveném skrze dvě hvězdy českých a vysokých škol Pražských roku tohoto* [13], vydané tiskem a nákladem knihtiskárny B. Grunda a V. Svatoně roku 1886.

Skladba představuje kramářskou píseň, v níž se skladatel obrací na Gebauera a Masaryka a obviňuje je z protičesky motivovaného úroku na RKZ; v závěru pak vyjadřuje své přesvědčení o pravosti Rukopisů:

*Gebaure a Masaryku,
co teď máte z toho křiku?
Leda že je vám nanic,
nedokážete pranic,
ni to, že co svět stál,
vše Hanka sfalšoval.*

*Dlužno pánům opakovat:
Nechtějte masarykovat
co má v účtě každý Čech!
sic vám hrozí strašný pech;
jak tomu, co teď prál,
že Hanka fixloval,
že on co náš svět stál,
nám všhecko sfalšoval.*

VIII.

Jiným ohlasem Rukopisného boje roku 1886 z řad obránců je píseň *Nová píseň o tom velkém zfalšyrování rukopisu Královédvorského, aneb důtklivé vypsání, kterak skrze tři padělaře jeden rukopis k zfalšyrování jest přišel* [14] napsaná opět ve formě kramářské písně popisující jak Hanka, Svoboda a Linda padělali RK, např.

*Hanka kocoura si chytil,
co naň doma zrakem svítil,
z kůže jeho – safiient –
vyhotovil pergament.*

*Linda kůži natřel nýdlem,
propíchal ji hustě šídlem,
na listy ji rozřezal,
na ni eposy hned psal.*

Následky odhalení padělku („*jak ukáže do syta naše universita*“) jsou hrozná:

*Nyní musí pěkně spolu
Záboj i s Lumírem dolů
s Národního divadla,
sláva jich se rozpadla.*

*Ani na tom novém mostě
nesmějí stát jen tak prostě,
svět by se jim musil smát,
neboť jsou falsifikát.*

IX.

Z generace literátů konce 19. století se satiricky Rukopisného sporu dotkl především Svatopluk Čech [15].

V básni ze sbírky *Petrklíče* (1883) satirizuje otázku stáří RKZ na sporu o pravost klíčů od Vyšehradu, které objeví jeden učenec u vetešníka.

Ohlas Rukopisných bojů z roku 1886 lze nalézt v Čechově nejznámější próze, *Novém epochálním výletu pana Broučka, tentokrát do patnáctého století* (1888), v níž panu Broučkovi opravil husitský švec jeho perka, jichž si pan Brouček považoval pro jejich trvanlivost; ale: „*Trvanlivost tato činí skoro již zoufalým jistého profesora, který si husitské podešve, až budou roztrhány, vyžádal k vědeckému probádání – kdož prý může vědět, nenajde-li se v nich nějaký nový proužek našich rukopisů, čímž by neblahý spor rázem šťastně byl ukončen. Ale podešve nechtějí a nechtějí se roztrhati, a proto budeme bůhvíjak dlouho ještě čekat na konečnou Obranu dotčeného pana profesora.*“ [16]. Oním dotčeným profesorem měl být Prof. Martin Hattala, který „*dotčen asi Čechovými satirickými výpady ... sliboval, že napíše jejich (tj. RKZ, pozn. –kn–) rozsáhlou obranu; vyšla však až po jeho smrti*“ [17].

Přímo o Rukopise královédvorském pojednává Čechova povídka ze sbírky *Pestré cesty po Čechách* (1890), ve které profesori V. B. Kostlivý a J. Vraný putují do Dvora Králové, aby našli případné zbytky RK, který používali královédvorští kostelníci na utěšňování svíček či varhan. Na své pouti objeví pana Vaňuru, který měl kdysi zbytek staré pergamenové knížky, kterou ale použil k opravě podešví bot (motiv je tedy podobný výše zmíněnému *Výletu pana Broučka*). Profesor Kostlivý běduje: „*Takového tedy osudu dostalo se nejdrahocennější památce našich předkův! Nepřeberné poklady dřevní poesie surově rozšlapány v ničemných trepkách nevážnými nohama nevědomých potomkův!*“

X.

Patrně nejrozsáhlejší satirou na RKZ a Rukopisný spor je báseň J. S. Machara *Boží bojovníci* [18] zvaná též *Rukopis vinohradský*, poprvé vydaná roku 1896. Hlavním motivem básně je kritika soudobých politických poměrů – bojů Staročechů a Mladočechů. Kromě tohoto hlavního motivu se však skladba nápadně dotýká RKZ a Rukopisného sporu, jak o tom ostatně svědčí už titulní list skladby: *Boží bojovníci. Vlastenecké epos z XV. století. Z Rukopisu vinohradského vydal Prof. Dr. Č. Folklor, člen Akademie, majitel řádu sv. Anny atd. atd. Praha, roku 2215.*

V Úvodu vydavatelově popisuje fiktivní Prof. Dr. Čeněk Folklor jak ve Vinohradském museu „*padl mi do ruky balíček starých žlutých lístků, popsaných po prastarém způsobu tužkou, málo čitelných, místy seškrabaných ... Nebylo dále pochyby: v mých rukou se chvěla památka ceny nehynoucí, odkaz dávné doby, důstojný bratr a soupeř Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského*“. Dále se v úvodu probírá mimo jiné i „*Poměr Rukopisu Vinohradského k Rukopisům Královédvorskému a Zelenohorskému*“, v němž je z postav Rukopisného sporu zmiňován František Zákřejs i Martin Hattala. Naznačuje se i větší cena Rukopisu vinohradského než RKZ, v nichž je „*řada básnickek, někdy ceny dosti pochybné, zde hotové a cené (sic!) umělecké epos ... Tam podivná archaická řeč, zde vše jasno, jak studánka; tam nepatrné doby z české historie a opěvování titěrnosti (jako skřivánka, jelena, Tatarů), zde nejslavnější doba našich předků: války husitské*.“

Ve vlastním obsahu *Božích bojovníků* ohlasy RKZ příliš nenajdeme. Jen na některých místech jsou – otázkou zůstává zda záměrné – narážky na Rukopisný spor. Např. poznámka pod čarou ve II. části k verši 5–6 „*Na skalínách bory, na lučinách voda*“ znějící „*›Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalínách.‹ Narážka neklamná, která dokazuje, že píseň ›Kde domov můj‹ nutno klásti do století XV.*“ nápadně připomíná hledání paralel mezi RKZ a novověkými literárními díly [19]. Podobně v jiné poznámce pod čarou „*Analogický případ s neviným (sic!) Hankou ... Který z básníků století XIXtého byl by vůbec s to, aby něco podobného dovedl?*“ [20]. Další narážkou na Rukopisnou tematiku by mohly být „chybějící“ verše v pátém oddílu (analogie chybějících veršů v RZ?).

XI.

V roce 1933 vyšel druhý díl tzv. *Bohatýrské trilogie* s názvem *Nové pověsti české aneb Dobrodružství šesti trampů* [21] od v té době velmi populární autorské dvojice Vlastimil Rada a Jaroslav Žák. V knize, která nese podtitul *Epopej z válek trapsko-paďourských* se líčí boje „paďourů“ s „trampy“ u městečka Kozodoje. V knize je celá řada Rukopisných narážek, z nichž neobsáhlejší jsou uvedeny ve čtrnácté kapitole s názvem *Spolek Zapomenutých Slávů*. V kapitole je líčena schůze reakčního spolku, na níž se „paďouři“ radí jak na „trampy“:

„*Z črna lesa vystupujú trampí,“ odpověděl pan Jimram stísněně. „A na skálu vystúpi silný Forbes, obzírá Kozodoje na vsje strany.“ ... „Kto seže dědiny?“ burácel dále silný muž, „kto udupe salát na našiech zahrádkách?“ „Kto, Forbes? Poslednie budi*

jeho vražstvo! Pomstu a pahubu voji moji na něj nesú a dajú mu přes hubu!“ ... „Muži pad'ouešti i junosié hrnuchu se ke Kozodojům bělokamenným a bystro spěcháše v Zbyňov hrad tvrd. I ozbrojichu sě ruče a vzech na sě helm železn i na rámě mlat svůj. Udeřichu rány bubni ohromné a trubači trúbichu fanfáry břeskné a Silný Ctibor vskočí ruče na kóň, skok na skok vede svůj voj u kozodojský rynek a ajta Balatka-junoše za ním v ústrety Zbyňkóv meč dvojručný nesie.“

V závěrečných *Poznámkách*, jimiž by měl být čtenář poučen, vpravdě však bude ještě více popleten se kromě jiných na Rukopisy mífících poznámek uvádí nejdelší poznámka právě ke zmíněné čtrnácté kapitole:

Naši fašisté si totiž ve třicátých letech skutečně hráli na „Staroslovany“ ... Jako vhodný „casus belli“ proti pokrokové levici byly obnoveny tzv. rukopisné boje. Pokroková věda dávno odhalila tyto padělky, vyrobené romantickými buditeli Hankou, Svobodou a Lindou v dobrém úmyslu nahradit národu chybějící prastaré epické zpěvy. ... fašistický tisk přinášel „nové senzační důkazy“ o pravosti Rukopisů a o tom, že naši pokrokoví filologové jsou zaprodanci Němců, kteří chtějí oloupit národ o historickou památku nesmírné ceny. ... Nejen postavy, ale i „staroslovanština“ v této knize je z celé části parodický přepis textů Rukopisu královédvorského a zelenohorského.

XII.

V jubilejním roce 1936, v němž uplynulo 50 let od velkých Rukopisných bojů, se objevily hned dvě satiry z kruhů Rukopisné obrany.

První z nich byl v červnu 1936 publikovaný spis *Oslí čelisti (Cu o falcă de asinu.) Satira napsaná k padesátému výročí realistického spiknutí proti Rukopisům* [22], jejímž autorem byl pseudonym Petre Octavian Zamfirescu, pod nímž se nejspíše skrýval orientalista Bedřich Hrozný.

Spis se dělí na dvě části. V první z nich nazvané *Oslí čelisti. (Idyla z kraje Zábojova.)* se autor zabývá zejména skutečným původem slova *tábor*, proti jehož výskytu v písni *Jaroslav RK* bylo Pekařem namítáno, že se do staročestiny dostalo až během husitských válek. Mimořádný nehonorovaný docent orientálních jazyků tu pomocí slovníků uvádí, že „nejstarší doklad bych měl ze 6. století před Kr., z *klínové asyrštiny*“, a uvádí celou řadu dalších důkazů z jiných orientálních jazyků. Kromě toho se probírají některé další „důkazy“ proti pravosti RKZ, jako kryptogram *Hanka fecit* („*co jiného lze mysliti o učencích, kteří od r. 1898 po celých 40 let mluvili o kryptogramu ‚Hanka fecit‘, aniž je napadlo podívatí se do musejního originálu, v němž nic takového není?*“), či tzv. „koňský důkaz“ založený na údajné neexistenci instrumentálu *koni* ve staročestíně nebo otázka *Jižní brány Pražského hradu*.

Druhá část spisu nazvaná *Satira o padělaném rukopisu Turovském. (Tábor a girl.)* je vlastně satirou na spor o pravost RKZ. V roce 1920 se „ředitel vlasteneckého musea, jménem *Gavrilo Fabricius*“ spolu s přítelem Dr. *Lapáčkem* vypraví na inspekční cestu po Čechách. V provinciálním městě *Turově* „v němž se skrývali podle pověsti *Čeští bratři*

v době třicetileté války ... se jim v jedné věži přihodilo památné neštěstí, že našli svazek starobyklých rukopisů“. I „*podářilo se řediteli musea zjistiti, že byl to zlomek nějaké staročeské kroniky“*, která popisuje křest prince Ruprechta, syna zimního krále Bedřicha Falckého. Šťastný nálezce ještě stačí připravit kritické vydání nalezeného rukopisu. Za dva roky po jeho smrti vystupuje Prof. Vašín (analogie Antonína Vaška) s filologickým důkazem padělanosti rukopisu Turovského. Posléze přidávají se další humanitní obory jako sociologie, historie, lingvistika ... až je dokázáno že „*proti rukopisu Turovskému jsou vážné námitky: astronomické, administrativní, aeronautické, ... mostní (brána přes Vltavu), ... parní (ranní pára nad Vltavou), ... žongléřské, žurnalistické levicové atd. atd.*“. Chemický důkaz pravosti je zamítnut s odvoláním, že „*chemie může prý dokázati pouze padělanost, nikoli však pravost, právě tak, jako policie může o někom pouze dosvědčiti, že nebyl trestán, ale nemůže potvrditi, že je to dobrý člověk“*. V rukopisu Turovském je posléze odhalen i kryptogram „*archivář Gavrilo fecit“*. Přesto, že se obráncům pravosti rukopisu Turovského podařilo vyvrátit všechny námitky odpůrců, dostává se jim této odpovědi od „*oficiální“ vědy: „Kde to jsme, že laikové smějí se míchati do filologie a rozhodovati o otázkách týkajících se literatury? Podvrženost rukopisu byla jednou pro vždy – definitivně – vědecky prokázána nevýratným způsobem a proto nebudeme se přiti s neodborníkem o věcech dávno jasných lidem nepředpojatým.“* Spor se však táhne dále. Až tu v roce 2340 získává hlavní museum v Praze výtisk *Historie církevní* od Pavla Skály ze Zhoře. Při následující oslavě se ukáže, že padělaný rukopis Turovský je vlastně pasáží ze Skálovy *Historie církevní*. Po dlouhé rozpravě je sepsán „*tajný protokol“*, v němž je přijato, že „*rukopis Turovský jest usvědčený falsifikát, ale obsah jeho jest pravý, neboť jest plagiátem Skálovy, Historie církevní“*.

Zamfirescu svůj spis uzavírá fečnickou otázkou, co by se asi stalo, kdyby se objevil „*prvotisk staročeských básní ... v němž by se nacházely básně, jež tvoří nyní rukopis Královédvorský a Zelenohorský“*. A hned si odpovídá: „*Neopakovaly by se zase takové scény jako dnes? (tj. kolem rukopisu Turovského, pozn. –kn–) Neřeklo by se, že oba rukopisy jsou nejen usvědčeným padělkem notorického falsátora V. Hanky, nýbrž i plagiátem ... A nebyly by umlčeny? Kdož ví? Nechtěl bych býti špatným prorokem!“*

XIII.

Druhou satirou jubilejního roku 1936 byla na podzim vydaná *Karmen jubylejní, veršovaný pamflet, hodný státní ceny, napsaný u příležitosti padesátého výročí zahájení boje proti Rukopisům 1886–1936* [23], jehož autorem byl Vladimír Zákřejs, skrývající se pod pseudonymem Jan Evangelista Hanka. Celá skladba imituje edici starého rukopisu a to včetně zvláštního pravopisu. Sama báseň, psaná desetislabičným veršem, která „*od znalcůw k roku 1740 se klade, možná i několik století dříwe nebo později“*, je určena:

*Ku oslawe všechněch podwodníkůw,
falsatorůw, lumpůw, kauzelníkůw,
kteří summau: tvoří národ český,
wyjma ony, gdož jsau mrawní hezký.*

Obsahem básně, kterou doprovází *Weyklad aneb pomluva* (sic!) *pro připozatmnělejší čtenářstvo jazyka novočeského a Poznámkové hystoryctí*, je fiktivní boží soud, na kterém se znovu řeší otázka autorství RKZ. Z hrobů vstávají všichni účastníci sporu: M. Aleš, bratři Jirečkové, J. Kalousek, J. Neruda, J. L. Píč, W. W. Tomek, J. Goll aj. Celý spor zahajuje Mr. Joan (Václav Hanka):

*Řekli jste mi, jako junec jarý,
že jsem já prey dělal různé čáry,
ze zbožnosti zrobyl Rukopisy,
lež či prawda, jí to z jedney mýsy:
proto jsme tu, na božím tom saudě,
důkazy dey, anebo jsi w traubě!*

Odpovídá mu Mr. Meatjohn (Václav Flajšhans):

*Parallelly!.. Wynám zůstáváte...
Paralley, – z tisícerych střepů
básník jakeys – stvořil báseň lepů.*

Spor dále pokračuje, jsou zmiňovány různé „důkazy“ jako lesní rohy, slovo tábor, hrubá skála aj. Skladba vrcholí vzájemnou vřavou, načež zasahuje policie, která „*summau všechny učence sebrala a na derekci zatáhla*“. Protože poslední – pátá – kapitola se zachovala jen na „proučcích“ autor-editor uzavírá: „*I domejšlíme se, že onino mrtví byli uspokojeni a zase w klidu y pořádku do sweych hrobůw se odebrali a již we sweych hrobech se neobracely, jak bylo dříwe předpokládáno.*“

XIV.

O tom, jak pevně je jméno Václava Hanky spojeno s pojmem falzátor, svědčí deníkový zápis režiséra Pavla Juráčka [24] ze dne 21. února 1971. V něm Juráček uvádí jak si při četbě starší české historické literatury „*vymyslel nádhernou zábavu, která mě během několika dní doslova posedla. V Gebauerově slovníku jsem našel jméno Petr Hovno...*“. Na základě toho Juráček mystifikuje a „*kolem tohoto človíčka (o němž nevím vůbec nic kromě jména) jsem začal budovat studii o genealogii rodu Hovnů, potom jsem se rozhodl, že napíšu ‚sborník‘ poznámek, studií, pramenů, citátů, polemik, článků atd.*“. A dále: „*Rozhodl jsem se, že prom. historička Zuzana Bezdíčková napíše studii, v níž na základě úvah o pojmenování varlat ve středověku dokazuje, že tento text je neumělým podvrhem z roku 1803, kdy bylo Václavu Hankovi třináct let (ve skutečnosti dvanáct, narozen roku 1791, pozn. –kn–) a z neznalosti nazýval varlata kulemi nebo koulemi...*“

XV.

Povídka Dominika Dvořáka *Příspěvek k otázce pravosti tzv. Rukopisu královéhradeckého* (sic!) [25] se z rámce satir a mystifikací vymyká, protože jí autor řadí mezi science-fiction.

V povídce uložili ve 14. století Rukopis královédvorský do věže děkanského chrámu ve Dvoře Králové návštěvníci z 24. století, kteří se následně pomocí stroje času přemístili do století 19. a zaujali místa obrozenců Dobrovského, Jungmanna, Hanky a dalších a zahájili české národní obrození.

XVI.

Drobnůstkou, která v souvislosti s vytčeným tématem stojí za zaznamenání je blahopřání k nálezu tzv. *Vokovických rukopisů*, otištěné na V. straně inzertní přílohy Lidových novin 27. dubna 1996. Zpráva, jež vzbudila i pozornost Knihovny Národního muzea byla ve skutečnosti blahopřáním k nálezu originálního narozeninového přání k padesátinám Ing. Jiřího Urbana od jeho přátel.

Blahopřejeme ing. J. Urbanovi
k nálezu *Vokovických rukopisů*. A.V.
LRC06278

XVII.

Dosud poslední a zároveň nejrozsáhlejší persifláží na Rukopisné téma je kniha Miloše Urbana, napsaná ovšem pod pseudonymem Josef Urban, *Poslední tečka za Rukopisy* [26]. Podle slov autora je jeho kniha „román, odhalující šokující pravdu o původu Rukopisu královédvorského a Rukopisu zelenohorského, dvou vzácných památek české literatury“. Autor svou knihu označuje jako „novou literaturu faktu“. Užívá styl podobný literatuře faktu, tedy včetně popisu pocitů a konání autora, a nakonec dospívá k „odhalení“, že Hanka s Lindou byli ve skutečnosti převlečené ženy Hannelore Vierteilová a Linda Janowitzová. Rukopisy jsou podle autora pravými středověkými díly, avšak Hanka s Lindou se „pokusily“ zpochybnit jejich pravost pomocí tzv. krycích falz. Jejich cílem byl: „pravý opak revoluce: pomalá infiltrace určitých odvážných ideí do české společnosti prostřednictvím zpochybňování nezpochybnitelného. Posloužit jim k tomu měly památky na velkou českou minulost. Dovedly si dobře spočítat, že zraky národa se ihned po vydání obrátí zpět do hlubokého dávnověku, jenž ve všech dobách a zcela spolehlivě skýtá naděje na lepší dny příští, na slavnou budoucnost svobodných Čechů, jenž bude logickým pokračováním slavné minulosti. Obě ženy tuto naději upřímně sdílely, avšak kromě emancipace národa doufaly též v emancipaci pohlaví.“

V souvislosti s touto satirou stojí zato připomenout a odcitovat závěr z recenze [27] Urbanovy knihy z pera Martina Valáška, ne nepodobný výše citovaným slovům Zamfirescovým: „*Poslední tečka za rukopisy přichází s originální odpovědí na otázku autorské atribuce: „Poslední tečka za rukopisy přichází s originální odpovědí na otázku autorské atribuce, ale stále je to jen odpověď beletristická. Přímě, vědecké protihankovské důkazy stále chybějí. A ještě je tu jedna možnost, jakkoli nepravděpodobná a o to lákavější: Až v roce 2003 objeví pracovník restaurátorského a konzervačního oddělení knihovny Národního muzea pod přídešním starého foliantu pergamenové proužky, na nichž budou další skladby, které budou zapadat do předpokládaného souboru básní tzv. Rukopisu královédvorského, co budeme dělat?“*

Poznámky

- [1] Brůžek, B. L.: Volmír, nová starožitnost. *Zvěstovatel* č. 20 (19. května 1823).
- [2] Macura, V.: *Znamení zrodu. České obrození jako kulturní typ*. Praha, Československý spisovatel 1983, str. 232, pozn. 26.
- [3] Langer, J. J.: *Bohdanecký rukopis. Věrně v původním jazyku i pravopisu, též pro snadnější vyrozumění s připojenými poznamenáními. Ke Starobylým skládáním přídavek obzvláštní*. Praha, Pospíšil 1831.
- [4] Hanuš, J.: Josef Jaroslav Langer. In: Hanuš, J.–Híkl, K. – Jakubec, J. – Niederle, L. – Vlček, J. – Weingart, M.: *Literatura česká devatenáctého století. Díl druhý. Od Poláka k Langrovi*. 2. vyd., oprav. a dopl. Praha, Jan Laichter 1917, str. 773–777.
- [5] Macura, V.: op. cit. v pozn. [2], str. 118–137.
- [6] Burgerstein, J.: *Žertovné výpisky z tobolek starých studentů. 1. svazek*. 2. vyd. Vídeň 1860.
- [7] Perek, V.: Rukopisné parodie a satiry. *Národní republika XII/23* (9.6.1933).
- [8] Bartoš, F.: Filologický důkaz, že „Moravské národní písně“ jsou podvrženým dílem Františka Sušila. *Obzor II/14* (27. července 1879), str. 236–239
- [9] Gagan, J.: Hutka a Rukopisy. *Zprávy České společnosti rukopisné V/16* (27. března 2001), str. 4–5.
- [10] *Nové skládání o velikém pobití Tatarův*. Lipsko, F. Bensusen s.a.
- [11] *Nové skládání o velikém pobití Tatarův. Pamflet na boje o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského neznámého skladatele s ilustracemi* Zd. Kratochvíla jest pátý svazek *Knihovny Veraikonu* vydávaný za redakce *Dr. Ant. Dolenského a dotištěn ve stoleté výročí nalezení rukopisu Královéhradeckého (sic!) dne 16. září 1917*. Praha, V. Preissig 1917. – Kratochvílovy ilustrace pozitivně zhodnotil Karel Čapek v článku *Nové skládání o velikém pobití Tatarův 1917. Národní listy LVII/313* (14. listopadu 1917), str. 3.
- [12] Klackobor, J.: *Passio s. Mutani gloriosi martyris*. Chicago, Fr. Dollfus 1889.
- [13] *Nová píseň o hrozném sfalšování starých památek objevené skrze dvě hvězdy českých a vysokých škol Pražských roku tohoto*. Praha, B. Grund a V. Svatoň 1886.
- [14] Juda, K.: Ze vzpomínek na Pelhřimov. *Týdeník z Českomoravské vysočiny* 1938.
- [15] Mentzlová, D.: Satirický pohled na Rukopisy u Svatopluka Čecha. *Zprávy České společnosti rukopisné V/17* (17. června 2001), str. 4–5.
- [16] Čech, S.: *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do patnáctého století*. 2. vyd. Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1955, str. 186.
- [17] Čech, S.: op. cit. v pozn. [16], str. 195.
- [18] Machar, J.S.: *Boží bojovníci*. 5. vydání. Praha, Aventinum, 1931.
- [19] Machar, J.S.: op. cit. v pozn. [18], str. 52.
- [20] Machar, J.S.: op. cit. v pozn. [18], str. 82.
- [21] Rada, V. – Žák, J.: *Nové pověsti české aneb Dobrodružství šesti trampů. Epopej z válek trapsko-paďourských. Druhý díl Bohatýrské trilogie*. 3. vydání. Praha, Olympia 1970.
- [22] Zamfirescu, P. O.: *Oslí čelisti. (Cu o falcă de asinu.) Satira napsaná k padesátému výročí realistického spiknutí proti Rukopisům*. Praha, Vlajka 1936.
- [23] Hanka, J. E.: *Karmen jubylejní, veršovaný pamflet, hodný státní ceny, napsaný u příležitosti padesátého výročí zahájení boje proti Rukopisům 1886–1936*. Praha, Vlajka 1936.
- [24] Juráček, P.: *Deník. (1959–1974)*. Praha, Národní filmový archiv 2003, str. 746–747.
- [25] Dvořák, D.: Příspěvek k otázce pravosti tzv. Rukopisu královéhradeckého (sic!). In: *Stalo se zítřa*. Praha, Svoboda 1989, str. 302–305.
- [26] Urban, J.: *Poslední tečka za Rukopisy (nová literatura faktu)*. Praha, Argo 1998.
- [27] Valášek, M.: *Metamystifikace. Souvislosti revue pro literaturu a kulturu IX* (1999), str. 260–264.

Členské zprávy

Za Milanem R. Henzlem

Dne 26. září 2005 nás ve věku 77 let navždy opustil člen naší Společnosti Prof. MUDr. Milan Rastislav Henzl, Ph.D. Narodil se dne 2. února 1928 v Bratislavě. Vystudoval lékařskou fakultu Palackého university v Olomouci, postgraduální studia absolvoval na Universitě Karlově v Praze. Specializoval se na gynekologii a porodnictví. Od roku 1966 byl na stáži na Stanford University, po sovětské invazi roku 1968 zůstal natrvalo v Kalifornii. Členem České společnosti se stal roku 2001. Čest jeho památce!

VÝBOR ČSR

Členská jubilea

V průběhu prvního pololetí roku 2006 oslavili významné životní jubileum tito naši členové: *Ing. Milan Ogoun* (Praha), *PhDr. Otakar A. Kukla* (Praha) a *Ing. Jiří Urban* (Praha). Blahopřejeme a dovoluujeme si popřát vše nejlepší a hodně úspěchů v osobním i profesním životě.

VÝBOR ČSR

Zpráva o XIII. řádné valné hromadě České společnosti rukopisné

XIII. řádná valná hromada ČSR se uskutečnila v sobotu 22. dubna 2006 v restauraci *Zapomenutý čas* v Anglické ul. 23 na Vinohradech. Valné hromady se zúčastnilo třináct členů ČSR.

Valnou hromadu řídil Ing. Jiří Urban pro zaneprázdnění předsedy Karla Nesměráka (pobyt v zahraničí). Program byl zahájen ve 14.15 hodin. Po zahájení valné hromady předal Ing. Jaroslav Gagan jménem Společnosti Ing. Milanu Ogounovi k jeho 85. narozeninám knižní dárek s věnováním.

Následovaly zprávy o činnosti ČSR v uplynulém roce. Nejprve přednesl Ing. Jiří Urban *Zprávu o činnosti ČSR za rok 2005*. Následovala *Zpráva o Knihovně ČSR za rok 2005*, podaná knihovníkem Společnosti Ing. Jaroslavem Gaganem a doplněná zprávou o stavu literární a knižní pozůstalosti Břetislava Barašíka, podaná Hugo Kuzníkem. *Zprávu o finančním hospodaření ČSR za rok 2005* přednesla Mgr. Dana Mentzlová, správnost hospodaření potvrdil revizor účtů Ing. Jiří Urban. Ke zprávám Výboru ČSR nebylo připomínek.

Hlasování o výši členských příspěvků vyznělo v setrvání na dosavadní částce, tj. výdělečně činní členové 200 Kč, nevýdělečně činní členové (studenti, důchodci, nezaměstnaní) 100 Kč.

Vzhledem k tomu, že se nedostavili zájemci o členství, kteří v průběhu roku kontaktovali ČSR e-mailem, ale dále se nijak neozvali, nebylo přistoupeno k jejich přijímání. Za nového člena byl přijat PhDr. Otakar A. Kukla z Prahy.

S odborným referátem vystoupila Mgr. Dana Mentzlová. Pojednala v něm o vztazích našich významných klasických filologů Prof. Kvičaly a Krále, jak jsou podány v knize Milana Svatoše.

V diskusi pak Mgr. Jiří Aubris naznačil možnost poukázat na problematiku Rukopisů v kontextu s jinými zažitými omyly české historie.

Valná hromada byla ukončena v 17 hodin.

JIRÍ URBAN

Zpráva o Knihovně ČSR za rok 2005

Knihovna České společnosti rukopisné koupila nebo dostala darem v loňském roce sedm knih. Rád bych poděkoval dárcům Ing. arch. Šolcovi za knihu Josefa Pekaře *František Palacký* a Ing. Jiřímu Urbanovi za soukromý tisk Bohumila Střemchy *Zelenohorský rukopis* z roku 1958. Dalšími přírůstky do knihovny byly: J. Enders: *Estetický rozbor Rukopisů* (1993), V. Just (pseudonym J. Enderse): *Skřivan* (1998), TGM: *Z bojů o Rukopisy 1886–1888* (2004), *Faksimile latinského zlomku Dalimilovy kroniky* (2005), sborník konference *Čas pádu Rukopisů* (2004).

Knihovna nyní disponuje celkem 575 svazky. V loňském roce vzrostl počet výpůjček, hlavně zásluhou studentek gymnasia v Kladně, které si vybraly téma Rukopisů za svoji ročníkovou práci z literatury. Také se o naši knihovně psalo v tisku – časopis pro knihovny *Čtenář* uveřejnil v čísle 10/2005 článek Vesny Škodové o digitální knihovně České společnosti rukopisné. Nedávno napsal o rukopisných webových stránkách ČSR Jakub Šofar do přílohy *Salon* deníku *Právo*; článek s názvem *Historie učitelka hravá* zmínil také knihovnu ČSR a soukromé stránky rukopisných badatelů.

Nejvíce nás těší narůstající počet odkazů na webové stránky České společnosti rukopisné, zejména na českých základních, středních i vysokých školách. Ale dostali jsme se také na servery významných světových institucí; např. na Google Directory (<http://www.google.com/>) lze najít přes *World / Český / Věda / Společenské vědy / Rukopis Královédvorský a Zelenohorský* (<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/>), významné památky středověké české literatury). Takto hezky by to žádný oficiální český jazykovědec nenapsal. Podobné odkazy jsou na zahraničních stránkách věnovaných slavistice a bohemistice.

JAROSLAV GAGAN

Poznámka k placení členských příspěvků

Jako každým rokem si dovoluji připomenout všem členům ČSR, že je jejich členskou povinností uhradit členský příspěvek do dvou měsíců od uveřejnění jeho výše pro daný rok ve *Zprávách ČSR*. Jak je uvedeno výše ve Zprávě o XIII. řádné valné hromadě ČSR, byly na rok 2006 členské příspěvky ponechány v tradiční výši, tedy:

- výdělečně činný člen: 200 Kč
- studující, důchodci, nezaměstnaní: 100 Kč.

Členské příspěvky lze uhradit třemi způsoby:

1. bankovním převodem na účet ČSR u Československé obchodní banky, účet číslo: 156 288 258/0300,
2. poštovní poukázkou na adresu pokladníka ČSR: Mgr. Dana Mentzlová, U Zvoničky 45, Mirošovice, 251 66 pošta Senohraby.
3. osobně pokladníkovi ČSR na každé schůzce a akci ČSR.

Dary a dobrovolné vyšší členské příspěvky jsou vítány.

DANA MENTZLOVÁ

Jubileum Václava Hanky

V sobotu 10. června 2006 uplynulo 215 let od narození Václava Hanky, nálezce Rukopisu královédvorského. Česká společnost rukopisná uspořádala vycházku na Vyšehradský hřbitov, kde jsme položili věnec a zapálili svíčky u hrobu Václava Hanky a prošli jsme kolem hrobů osobností se vztahem k Rukopisům, kteří jsou pochovaní na Vyšehradě.

JAROSLAV GAGAN

Drobné zprávy (leden – červen 2006)

- Časopis *Dvůr Králové nad Labem – vlastivědné čtení* přinesl v čísle 9 reportáž z odhalení kašny se sochou Záboje na nám. TGM. Článek nazvaný *Stalo se to 29. září 1857* čerpá z časopisu *Lumír*, kde byl popis slavnosti při odhalení sochy Záboje od bratří Wagnerů.
- Nakladatelství Libri vydalo knihu Karla Sklenáře *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů* (728 stran). Kniha obsahuje příznivé hodnocení rukopisných obránců Fr. Adámka a Prof. J. L. Piče.
- Mladá fronta DNES přinesla v silvestrovském vydání zajímavý článek Štěpána Filípka *Protivník, nikoli však nepřítel. Příběh novináře Karla Horkého (1879–1965)*. Horký vydával týdeník *Fronta* (1927–1939), kde dal prostor obráncům Rukopisů k publikování (J. E. Hanka, J. Slavata, Fr. Mareš, J. Vrzalík ad.). Horký psal fejetony, jeden nazval: *TGM a RKZ* (1933).
- Časopis *Čtenář – měsíčník pro knihovny* publikoval seriál článků *Digitální projekty a programy v České republice a v angloamerické oblasti*. Většinu článků napsala Vesna Škodová, bývalá studentka Vědeckých informací a knihovnictví na Masarykově universitě v Brně. Část 4. je věnována *Úplným textům Rukopisu královédvorského a zelenohorského*.
- Časopis *Dvůr Králové nad Labem – vlastivědné čtení* přinesl v čísle 10 nekrolog *Za Juliem Endersem (1920–2005)* od Mgr. Jiřího Šíla ze Slezské university v Opavě. Dále je zde článek o královédvorském sochaři Antonínu Pavlu Wagnerovi s mnoha fotografiemi jeho soch ve Vídni. Wagner vyhrál soutěž na sochařskou výzdobu Národního divadla – sochy Záboje a Lumíra ve výklencích a alegorické skupiny Opera a Drama.
- Týdeník Církve československé husitské *Český zápas* otiskl v čísle 3 (15.1.2006) redakční článek *Před 145 lety zemřel známý padělatel o Václavu Hankovi*.
- V Knihovně Národního muzea v Praze byly 31. ledna 2006 slavnostně předvedeny nové digitální snímky Rukopisu zelenohorského a královédvorského, projekt společností Svatobor a Matices česká. Obrazy digitizované firmou Albertina Icome Beroun jsou dostupné na www.memoria.cz.
- Rádio Hortus (www.radiohortus.cz) vysílalo 13. února 2006 Rukopisy v japonštině. Japonský bohemista Masuo Tasai přeložil ukázky z Rukopisu královédvorského (Oldřich, Zábój a celou píseň Opuštěná), přečetla japonská studentka Akademie múzických umění v Praze.

- V sobotní příloze *Magazínu Právo* (25. února 2006) byl otištěn článek Miloslava Martínka *Spory o pravost staročeských Rukopisů*. Ukázka konce článku: „Na počátku 20. století byla už většina české společnosti přesvědčena o tom, že Rukopisy královédvorský a zelenohorský jsou dílem z počátku 19. století. Zůstávala však otázka: měli Hanka, Linda a jejich přátelé dostatek schopností vytvořit tak zdařilé dílo? Ani paleografický rozbor nevyzněl jednoznačně; a názory obhájců podporovaly výsledky chemických zkoušek, které provedli v roce 1886 profesori Antonín Bělohoubek a Vojtěch Šafařík.“
- Kruh přátel českého jazyka při Klubu Melantrich v Praze pořádal 29. března 2006 přednášku prof. Jiřího Fraňka *České Rukopisy a ruské Slovo o pluku Igorově*.
- Deník *Právo* otiskl 6. dubna 2006 v příloze *Salon* článek Jakuba Šofara *Historie učitelka hravá*, kde si autor všiml rukopisných stránek na internetu.
- Nakladatelství Havran vydalo knihu Eduarda Maura *Paměť hor (Šumava – Říp – Blaník – Hostýn – Radhošť)*. Autor je profesor českých dějin na FF UK, v knize popisuje „vymyšlené“ bitvy podle RK: Záboje a hostýnský zážrak (vyhnání Tatarů).
- Nakladatelství Argo vydalo knihu Miloše Urbana *Pole a palisáda* s podtitulem *Mýtus o kněžně a sedlákovi*. Vyprávění o Libuši a Přemyslovi je českým příspěvkem do mezinárodního projektu Mýty, do kterého se zapojilo již 35 zemí světa. Z Rukopisu zelenohorského použil autor dva verše, převedené do nové češtiny: „Běda ptákům, k nimž se zmije vkrade – běda mužům, co jim ženská vládne.“
- Český rozhlas 2 – Praha vysílal 3. června 2006 pořad *Vymyšlet si dějiny, i tvořit dějiny, být součástí dějin*. Václav Hanka, jak ho vidí dnešní historici, literáti a psychologové. Pořad připravila Eliška Závodná.
- Měsíčník pro literaturu a čtenáře *Host* (6/2006) uveřejnil recenzi knihy Radomila Nováka *Hudba jako inspirace poezie*. Recenzentka Kristýna Bobáková mj. napsala: „Že hudba může inspirovat poezii, dokázala například i slavná česká falza. Bohužel na to také doplatila, neboť jeden z nejpádnějších důkazů proti jejich pravdivosti pocházel z tehdy ještě muzikologické pracovní Zdeňka Nejedlého.“ Autorka miní Nejedlého článek *Kotle a lesní rohy* (1906).

JAROSLAV GAGAN

Kalendárium

I. pololetí 2006

2. ledna – 70. let od úmrtí PhDr. Jindřicha Vančury, českého spisovatele a historika. Psal protirukopisné články, např. *Jak soudí literární historie o původu epických písní RK a RZ?* (1886), *Památce Mat. Opatrného, oběti boje rukopisného* (1911).
10. ledna – 170 let od narození Prof. Dr. Josefa Emlera, českého historika, paleografa a pražského městského archiváře. Byl členem komise Musea, která podala *Zprávu o chemickém a drobnohledném ohledání některých rukopisů musejních* (1886–1887).
12. ledna – 145 let od úmrtí Václava Hanky, českého filologa, básníka a buditele.
12. ledna – 145 let od narození Hanuše Kuffnera, českého důstojníka, vojenského novináře a znalce historie českého válečnictví. Napsal několik spisů na obranu RKZ: *Záboj a Čestmír. Obrazy starého českého válečnictví doby předkřesťanské* (1923), *Tataři na Moravě* (1926).
20. ledna – 75 let od úmrtí Prof. Ing. Jana Schneidera, českého chemika. Napsal spis na obranu svého učitele Prof. Bělohoubka a na obranu RKZ: *Poznámky k námitkám proti Bělohoubkovým zkouškám Rukopisu Královédvorského* (1921).
15. února – 120 let od zahájení útoku na RKZ vydáním článků Jana Gebauera *Potřeba dalších zkoušek Rukopisu královédvorského a zelenohorského* a T. G. Masaryka *List redaktora Athenaea...*
26. února – 155 let od narození Paula Gautsche von Frankenthurm, rakouského politika, ministra kultu a vyučování. V roce 1893 vydal výnos o odstranění RKZ ze školní výuky.
26. února – 90 let od úmrtí Jakuba Husníka, českého malíře a polygrafa. Provedl první vědecké fotografie Rukopisů (1886), vydané ve Wiesnerově vydání RZK s ilustracemi M. Alše (1889).
5. března – 50 let od úmrtí MUDr. Jana Hlávky, čtvrtého předsedy České společnosti rukopisné.
6. března – 100 let od úmrtí Antonína Konstantina Vítáka, českého pedagoga. Autor článků na obranu RK a spisu k oslavě padesátileté památky nalezení RK *Václav Hanka a Rukopis Královédvorský* (1867) aj.

21. března – 75 let od úmrtí Prof. Josefa Zubatého, klasického filologa a etymologa. Odpůrce rukopisů, např. *Rukopisy se stanoviska jazykového* (1927).
27. března – 40 let od přednášky Dr. Jaroslava Šonky ve Dvoře Králové *Vznik a vývoj sporu o RK*, která měla velký ohlas.
4. dubna – 70 let od úmrtí Prof. Dr. Julia Stoklasy, českého agrochemika a mikrobiologa, rektora ČVUT. Zkoumal RZ v r. 1886 a byl první, který vysvětlil záhadu jeho zeleného písma. Vydal řadu článků o RKZ: *Slovo o chemickém zkoumání RKZ, O chemické a mikroskopické zkoušce RK* aj.
11. dubna – 185 let od narození Dr. Františka Čupra, českého filosofa a pedagoga. Napsal články: *Krátký přehled historie literatury české a zčásti rozbor básně Záboj a Slavoj* (1851) a *Mythologie Rukopisu Královédvorského* (1876).
14. května – 75 let od úmrtí Viktora Dyka, českého básníka, spisovatele, dramatika, novináře a překladatele. V souvislosti s vystoupením Prof. Františka Mareše napsal v roce 1927 dva významné články: *Ničemou snadno a rychle a Nemůže být ani řeči*.
25. května – 155 let od narození Prof. Jana Peiskera, českého historika a etnografa, ředitele Universitní knihovny. Objevil tzv. negativní otisk Písně vyšehradské a napsal studii proti H. Jirečkoví *Libušin súd a zádruha práčenská* (1887).
4. června – 135 let od narození PhDr. Gustava Friedricha, českého historika a paleografa. Z pozice odpůrce pravosti napsal článek *Opaměti Příbyslavské* (1908) a řadu drobných článků o paleografické stránce RKZ.
4. června – 55 let od úmrtí Jaroslava Kolmana, českého básníka, prozaika, dramatika a novináře (pseudonym Cassius). Člen Československé společnosti rukopisné. Psal rukopisné články do *Poledního listu* a *Nedělního listu*.
4. června – 40 let od úmrtí Ing. Bohumila Střemchy, předního obránce RKZ, vynikajícího znalce fotografie a fotochemie, středověkých inkoustů a starých rukopisů. Autor četných článků a přednášek.
6. června – 45 let od úmrtí Prof. PhDr. Františka Trávníčka, českého jazykovědce, rektora Masarykovy university. V roce 1936 vystoupil proti RKZ článkem *Rukopisy po stránce jazykové*.
10. června – 215 let od narození Václava Hanky, českého filologa, básníka a buditele.
19. června – 125 let od narození Jindřicha Šohájka, aktivního obránce RKZ, člena Československé společnosti rukopisné. Od roku 1935 až do rozpuštění Společnosti v roce 1952 byl jejím archivářem. Pod pseudonymem Luboš Bláha publikoval řadu článků ve *Zprávách*, organizoval přednášky Společnosti a připravoval přehled časopiseckých a novinových zpráv o RKZ.
22. června – 115 let od úmrtí Prof. PhDr. Augustina Seydlera, českého astronoma a fyzika. Vystoupil s matematickým důkazem teorie pravděpodobnosti o podvržení RKZ (1886).
26. června – 145 let od úmrtí Pavla Jozefa Šafaříka, slovenského historika, básníka, jazykovědce a slavisty. Spolu s Fr. Palackým obhájil Rukopis zelenohorský ve spise *Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache* (1840).

II. pololetí 2006

1. července – 140 let od narození Václava Flajšhanse, českého jazykovědce a literárního historika. Jeho stanovisko v otázce RKZ bylo kolísavé. Roku 1896 a napsal spis *Boj o Rukopisy* v němž vyvrátil Gebauerovy námitky; také vydal *Podrobný seznam slov Rukopisu kralodvorského* (1897).
4. července – 70 let od úmrtí PhDr. Jana Jakubce, českého literárního historika. Vydal rozsáhlé *Dějiny literatury české* (1911), napsal několik protirukopisných recenzí a článků.
14. července – 160 let od narození Prof. Jaroslava Golla, českého historika. Spolupracoval se skupinou odpůrců kolem *Athenaea*, přinesl námitku o „bráně přes Vltavu“. Vydal spis *Historický rozbor básní Rukopisu královédvorského: Oldřicha, Beneše Heřmanova a Jaroslava* (1886).
27. července – 170 let od narození PhDr. Adolfa Patery, českého filologa a knihovníka Národního muzea. Editor řady staročeských památek (v jím editovaných rukopisech nalezena mnohá slova a pravopisné manýry pisarů Gebauerem zavrhané v RKZ).
27. července – 170 let od úmrtí Jana Nepomuka Václava Zimmermanna, českého kněze a spisovatele, skriptora Universitní knihovny a censored českých knih. V roce 1819 objevil v deskách staré knihy pergamen s *Milostnou písní krále Václava*.

5. srpna – 130 let od narození Františka Koldy, zasloužilého obránce RKZ. Autor řady spisů a mnoha článků na obranu Rukopisů, např. *Rukopisy a věda* (1931). Objevil některé shody RK a Legendy o sv. Kateřině: *Důkaz o pravosti Rukopisu Královédvorského* (1927).
8. srpna – 35 let od úmrtí Jana Vrzalíka, středoškolského profesora dějepisu a zeměpisu, významného obránce RKZ. Konal řadu přednášek, psal články a polemiky. Jeho hlavním spísem je *Poučení o nepadělaných RKZ* (1933).
16. srpna – 135 let od úmrtí Jana Erazima Vocela, českého archeologa, básníka, spisovatele a historika umění. V úvaze věnované RK zjistil nápadnou shodu staročeského překladu *Millionu* Marca Pola s písní *Jaroslav*.
16. září – 189 let od nalezení Rukopisu královédvorského.
19. září – 115 let od úmrtí Matěje Opatrného, českého filologa, žáka Gebauerova. Uveřejnil řadu příspěvků k Rukopisnému sporu v *Listech filologických* a v *Athenaeu*: *Co hajitelé RK a RZ dále odpovídají na výtky gramatické, Příspěvky ke kritice RK, Některé podoby Jaroslava RK s Alexandreidou* aj.
2. října – 105 let od úmrtí Ignáce Bohuslav Maška, českého filologa, aktivního obránce RK. Napsal mnoho studií, např. *Příspěvky k výkladu RK* (spolu s J. Gebauerem, 1875–1879), *Popis korektur a rasur v RK* (1876), *Paměť Příbyslavská XV. věku a RK* (1893), *O čem svědčí proužky rukopisu Kralodvorského?* (1889).
13. října – 20 let od úmrtí Prof. Dr. Josefa Kočího, českého historika. Napsal kapitolu *Spory o Rukopisy v české společnosti* do sborníku *RKZ – Dnešní stav poznání* (1969) a studii *Čeští fašisté a obrana Rukopisu královédvorského a zelenohorského* (1967).
4. listopadu – 185 let od narození Prof. Martina Hattaly, slovenského filologa a kodifikátora spisovné slovenštiny. Významného obránce RKZ; sporu se zúčastnil četnými spisy: *Obrana Libušina soudu ze stanoviska filologického* (1858–1860), *Über die Königinhofers Handschriften* (1860), *Obrana RK* (1911).
7. listopadu – 195 let od narození Karla Jaromíra Erbena, českého básníka a historika, prvního archiváře města Prahy. Domníval se, že první viděl Rukopis královédvorský páter Pankrác Borč, nikoliv Václav Hanka. Vydal *Rukopis kralodvorský. Staročeské zpěvy hrdinské a milostné. Nově, Karlem Jaromírem Erbenem dle originálu přehlédnuté, obrázkové vydání. Na dřevu kreslil Jos. Mánes* (1861).
8. listopadu – 35 let od úmrtí Dr. Karla Komárka, chemika v Národním muzeu. Napsal studie: *Účast přírodovědců na výzkumu některých staročeských rukopisů* (1967) a *Historie chemického výzkumu RKZ* (1971).
8. prosince – 215 let od narození Václava Aloise Svobody-Navarovského, českého obrozeneckého básníka. Obhajoval pravost a připravil druhé vydání RK (1829), přeložil RK do němčiny *Die Königinhofers Handschrift* (1819). Svoboda byl podezřán z účasti na padělení RKZ.
9. prosince – 135 let od úmrtí Josefa Mánesa, českého malíře. Vytvořil celou řadu ilustrací RKZ, přičemž Rukopisná myšlenka postupuje celým jeho dílem. Významné je zejména Mánesem ilustrované Prusíkovovo vydání RKZ (1886).
18. prosince – 65 let od úmrtí PhDr. Josefa Hanuše, literárního historika. Bojoval proti uznání pravosti RKZ sadou článků, zejména v *Listech filologických*.
19. prosince – 175 let od narození JUDr. Julia Grégra, českého právníka, poslance a novináře, šéfredaktora *Národních listů* (založil je roku 1861). Zúčastnil se boje za pravost RKZ, napsal řadu článků a spisů, zejména *Na obranu Rukopisů královédvorského a zelenohorského* (1886).
19. prosince – 95 let od úmrtí Prof. Josefa Ladislava Piče, českého historika a vynikajícího archeologa. Chtěl použít RKZ ve svém díle, odvezl proto dva listy RK do Francie a Itálie a předložil je tamním paleografům k ohledání. Vrátil se s příznivými posudky a uveřejnil o tom zprávu. Byl však surově napaden anonymem v denním tisku a duševně otřesen spáchal sebevraždu. Jeho hlavní dílo: *Starožitnosti země České* (6 svazků, 1899–1909).
26. listopadu – 80 let od úmrtí Elišky Krásnohorské (vl. jm. Alžběta Pechová), české básnířky, spisovatelky a překladatelky. Nadšená obránkyně RKZ; např. *Slovo našim čtenářkám o RKZ* (1886), cyklus básní *Českému dávnověku* (1887).
24. prosince – 70 let od úmrtí Dr. Jana Herbena, českého novináře, publicisty a spisovatele. Napsal četné novinové články proti RKZ; autor pověstného nekrologu k tragické smrti prof. Piče. Vydal knihu *Boj o podvržené Rukopisy. Zpomínky po 25 letech* (1911).
26. prosince – 105 let od úmrtí Vincence Brandla, moravského historika, paleografa, od roku 1861 moravského zemského archiváře. Články na obranu RKZ, např. spisy: *Obrana Libušina Soudu* (1879) a *Obrana Rukopisu Královédvorského* (1879).
27. prosince – 160 let od narození PhDr. Zikmunda Wintera, českého historika a spisovatele. Obhájce Rukopisů, např. *K novým sporům o Rukopis královédvorský* (1912).

Česká společnost rukopisná *(založena 1932)*

Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6

e-mail: rkz@kix.fsv.cvut.cz

IČO: 492 801 80

Bankovní spojení:

ČSOB, č. ú.: 156 288 258/0300

WWW stránky o RKZ:

<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/>

WWW stránky ČSR:

<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/csr/>

Elektronická konference o RKZ:

rkz-l@kix.fsv.cvut.cz

Zprávy České společnosti rukopisné

ISSN 1213-9033

Řada VI, č. 9, 1. června 2006.

MK ČR E 13420.

Vydává Česká společnost rukopisná, Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6.
E mail: rkz@kix.fsv.cvut.cz. On-line přístupno na <http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/csr/>.
Rediguje RNDr. Karel Nesměrák, Ph.D. Vychází dvakrát ročně.